

VETERINARIYA YO'NALISHIDAGI TALABALARNING KASBIY KOMPETENSIYALARINI RIVOJLANTIRISHDA INGLIZ TILINI O'QITISH TEXNOLOGIYALARINI TAKOMILLASHTIRISH

Kenjaboev Shokir Abdulxalimovich

Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va biotexnologiyalar universiteti Toshkent filiali

“O‘zbek va xorijiy tillar” kafedrasini mudiri dotsenti.

E-mail: shokir29111962@mail.ru

Tel: +998915865962

Annotatsiya. Ushbu maqola ingliz tilini o‘qitishda zamonaviy texnologiyalardan foydalanish bo‘yicha tezkor samarali strategiyalarni aniqlashda shuningdek, ingliz tili asosida veterinariya talabalarining kasbiy mahoratlarini oshirish usullarini o‘rganishga bag‘ishlangan. Maqolada hozirgi kunda ta‘lim jarayonida veterinariya mutaxassisligi talabalariga ingliz tili o‘qitishda pedtexnologiyalardan foydalanish va darslarning samarali natija berishi uchun o‘qituvchining talabalarni qay darajada darsga qiziqitira olishiga va ularni bilim olishga bog‘liq masalalar ko‘rib chiqilgan.

Kalit so‘zlar: Veterinariya atamalar, innavatsiyon texnologiya, yondashuv an‘anaviy metod, zamonaviy metod, pedtexnologiyalar, kompetensiya, axborot kommunikatsiya texnologiyalari, uzluksiz ta‘lim, nutq kompetensiyasi, vosita, didaktika, dastur, kompyuter, elektron aloqa, jarayon, loyiha, imkoniyat.

Yangi O‘zbekistonni barpo etish yo‘lida jamiyatni rivojlantirishning ko‘plab sohalarida, shu jumladan, oliy ta‘lim sohasida katta o‘zgarishlar yuz bermoqda. Jamiyatni axborotlashtirish va globallashtirish sharoitida uni o‘rganishga yangicha talablar qo‘yilmoqda, bilim olish uchun yangi imkoniyatlar paydo bo‘lmoqda, ayniqsa xorij tillarini xususan ingliz tilini o‘qitishda yangicha yondashuvlar paydo bo‘lmoqda. Shu ma‘noda, talabalarga ingliz tilini o‘qitishda ijtimoiy mediadan foydalanishda yangi bilim olish va o‘zlashtirilgan bilimlarni takomillashtirish uchun foydalanish imkoniyatlari cheksizdir.

Jahon miqyosida shu jumladan mamlakatimizda ham ta‘lim tizimida o‘qitishni zamonaviy talablar va yangi strategiyalarga moslashtirish, ta‘lim tizimining muhim tarkibiy qismi sifatida veterinariya meditsinasi yo‘nalishida ta‘lim olayotgan talabalarda ingliz tilini bilish va kasbiy faoliyatida foydalana olish ko‘nikmalarini shakllantirish, bunda mustaqil ta‘lim jarayonini izchillashtirish, kasbiy faoliyatga aloqador yo‘nalishlar doirasida rivojlantirish, sohalarda raqobatbardosh kadrlar tayyorlashning mazmuni va ilmiy-metodik bazasini mustahkamlash yo‘nalishidagi tadqiqotlarga alohida e‘tibor qaratilmoqda. Shu nuqtai nazardan veterinariya

meditsinasi yoʻnalishida taʼlim olayotgan talabalarda ham ingliz tilini oʻzlashtirish borasida mustaqil taʼlim olish kompetensiyalarini yuksaltirishning oʻziga xos jihatlari va ingliz tilini oʻqitishning motivatsion xususiyatlari va texnologiyalarini takomillashtirish zaruriyati mavjud.

Xorijiy tillarni oʻrganish jarayonida zamonaviy taʼlimni tashkil etish, ushbu jarayonga samarali metodologik uslublarni joriy etish, ingliz tilini oʻrganishda talabaga mustaqil taʼlimga nisbatan ehtiyojni oshirish, uni qondirish muammolari va ularning yechimi borasidagi masalalar bugungi kunning eng dolzarb muammolaridan biri sifatida namoyon boʻlmoqda.

Bugungi kunda Respublikamizda taʼlim tizimini davr talablaridan kelib chiqqan holda olib borilishi, isteʼmolchining ehtiyojlaridan kelib chiqib uzluksiz taʼlimni rivojlantirishga alohida eʼtibor qaratilmoqda. Chunki taʼlim tizimiga joriy etilayotgan taʼlimning yangi, ilgʻor jahon andozalariga asoslangan zamonaviy konsepsiyasi yurtimizda qadim-qadimdan targʻib qilib kelinagan «Beshikdan to qabrgacha ilm izla» degan qoidani oʻzida mujassam etib, sifatli taʼlim tizimini yaratish borasida davlatimiz tomonidan amaliy ishlar olib borilmoqda.

Faqat sifatli taʼlimgina professional malakali mutaxassislarni, ijodiy, kreativ fikrlaydigan, masʼuliyatli, chaqqon, oʻz sohasining yetuk mutaxassisi, kasbini yanada yuqori natijalarga erishishiga harakat qiladigan xodimlarni yarata oladi. Bugun bizning zamonaviy oliy taʼlim tizimimizda olib borilayotgan ishlar shunisi bilan diqqatga sazovorki, u tor sohalarga yoʻnaltirilgan mutaxassislarni tayyorlashdan voz kechib, doimiy oʻz ustida ishlaydigan, zamonaviy bilimlarni oʻzlashtiradigan, bilim, koʻnikma va malakalarini zamonaviy bilimlar bilan boyitib boradigan, ijodiy faollik koʻrsata oladigan, tashabbuskor, toʻgʻri qarorlar qabul qilishga layoqatli boʻlgan kadrlarni tayyorlashga yoʻnaltirilganligi bilan alohida ajralib turadi. Ushbu vazifalarning yechimi talabalarning professional taʼlim davrida shakllantiriladigan kreativ fikrlay oladigan yoshlarni tarbiyalashning asosi boʻlgan oʻquv-professional ishlarining yuqori darajada tashkil etilishiga imkon yaratadi.

Talabalarda mustaqil oʻrganish koʻnikmalarining shakllantirilishi va rivojlantirilishi masalasi bugungi kun taʼlim tizimining eng muhim va ajralmas qismi sifatida shakllanibulgurdi. Ayniqsa, maʼlum bir fan tarmogʻini chuqur egallash yoki xorijiy tillarni oʻzlashtirish bilan bogʻliq taʼlim jarayonlarida talabalarda mustaqil taʼlim olish kompetensiyasini rivojlantirish masalasini hal qilish, uning yechimi doirasida yangi metodologik va mental xususiyatlarni hisobga olish, pedagog va talaba oʻrtasida taʼlimning yangi shakllari va bilim olishning innovatsion texnologiyalarini tatbiq qilish bugungi kun oliy taʼlim tizimining eng muhim metodologik asosi boʻlib qolaveradi.

Talabalarga ingliz tilini oʻrgatishni takomillashtirishda integrativ yondashuv kompetensiya, kompetentlik tushunchalari bilan chambarchas bogʻliq boʻlib,

talabalarda kasbiy kommunikativ kompetensiyani rivojlantirishning muhim omili sifatida ta'lim jarayonining samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Kompetensiyaviy yondashuv xorijiy tillardan egallangan bilim, ko'nikma, malakalarni amalda qo'llash layoqatini shakllantirishni bildirsa, integrativ yondashuv esa, kasb, soha yuzasidan egallagan bilim, ko'nikma, malakalarni birgalikda, aloqadorlikda qo'llashni anglatadi. Ingliz tilini integrativ yondashuv asosida o'qitishni tashkil etish fanlararo aloqalarni kuchaytirishga, talabalarning turli fanlardan kerakli ma'lumotlarni olish va mavzularga oid axborotlarni to'plash, ulardan nutqiy vaziyatga mos holda foydalanish kompetensiyasini shakllantirishga yordam beradi. Bunda ingliz tilini o'qitishda nutq faoliyatining rivojlantirib borilishi nihoyatda muhim bo'lib, talabalarning o'z faoliyatida turli fanlardan egallagan bilimlarini nutq faoliyati turlarining to'rt turi – tinglab tushunish, gapirish, o'qish va yozishda qo'llay olish malakalarini shakllantirishga yordam beradi.

Bugungi kunda ko'plab universitetlar, til markazlari, o'qituvchilarning ijtimoiy tarmoqlarda o'zlarining sahifalari mavjud bo'lib, akademik guruhlarda o'zlarining internet jamoalarini tashkil qilib, unda ko'plab o'qituvchilar o'z guruhlarining a'zolari bilan muloqot qiladilar va ma'lumot almashadilar. Shu asosda ular o'zlari ta'lim beradigan talabalariga o'qib o'rganishlari uchun zarur bo'lgan ma'lumotlarni yuklash uchun ijtimoiy media (telegramm, instagramm, vatsapp va x.k) dan foydalanishlari tobora rivojlanib bormoqda. Ijtimoiy mediadan foydalanish salohiyati va xususiyatlari, avvalambor, ular o'rtasida ma'lumot tarqatish va qabul qilish imkoniyatining tezligi bilan bog'liq bo'lib, ulardan ta'lim maqsadlarida foydalanish auditoriyadan tashqarida ham dars mashg'ulotlarini o'tkazish imkoniyatini beradi, bu esa talabalarni qo'shimcha ravishda rag'batlantiradi va ularni mustaqil ishlashlari uchun motivatsiya beradi.

Zamonaviy jamiyat ta'lim tizimining vazifasi madaniyatlararo aloqa samaradorligini va ko'p madaniyatli shaxsning shakllanishini ta'minlashdir. Bu boradagi muhim omil - xorijiy tilni bilishdir. Bu jarayonda zamonaviy ijtimoiy tarmoqlardan samarali foydalanish natijaga erishishning o'ziga xos turi deb aytishimiz mumkin. Ushbu tadqiqotimizda zamonaviy ijtimoiy media talabalarga ingliz tilini o'qitishning qo'shimcha vositasi sifatida qaraldi. Veterinariya sohasi yo'nalishi bo'yicha tahsil olayotgan talabalarga ingliz tilini o'rgatish jarayonida ularning kasbiy faoliyati uchun asos bo'lgan zamonaviy axborot texnologiyalari bilim olishning muhim vositalaridan biri bo'lib xizmat qiladi. Lekin, ingliz tilini o'qitishning qo'shimcha vositasi sifatida ijtimoiy media va zamonaviy kompyuter texnologiyalaridan samarali foydalanish metodikasi ilmiy va uslubiy adabiyotlarda yetarli darajada yoritib berilmagan.

Ushbu tadqiqotning mavzusi ham veterinariya yo'nalishidagi talabalarning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishda ingliz tilini o'qitish texnologiyalarini takomillashtirish va ingliz tilini talabalarga o'rgatishda ta'lim imkoniyatlari va ularda

kasbiy axborot kompetensiyasini shakllantirish masalasidir. Mamlakatimizda ta'lim mavzusidagi istiqbol strategiyasi 2030-yillarga mo'ljallangan bo'lib, uning asosiy maqsadi yoshlarga xorijiy tillarni o'qitish, ingliz tilini nofilologik yo'nalishlarda o'rgatishga bo'lgan o'zgaruvshan ehtiyojlar va yangi O'zbekiston jamiyati va iqtisodiyotini rivojlantirishning uzoq muddatli maqsadlariga muvofiq oliy kasbiy ta'limining yuqori sifatini ta'minlashdir.

Ushbu tadbirlar doirasida veterinariya yo'nalishlardagi oliy ta'lim muassasasi bitiruvchisi uchun xorijiy tillarini bilish o'zining tanlagan sohasidagi zaruriy vakolatlarni belgilaydigan oliy ta'limning standartlari qabul qilingan.

O'qituvchi talabalarning bilimlarini masofadan turib qulay vaqtda, auditoriyaning mavjud yoki yo'qligidan qat'i nazar, ma'lum bir guruh uchun o'quv jarayonini individual ravishda tashkil qilishi mumkin. Bundan tashqari, muhim axborot kommunikatsion texnologiyalar zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalari tomonidan ishlab chiqilgan axborot resurslaridan foydalangan holda talabalarga kerakli bilimlarni olish imkoniyatini berishdir. Shubhasiz, internet-resurslardan foydalanish imkoniyatlari nihoyatda katta. Global internet tarmog'i foydalanuvchilar joylashuvidan qat'i nazar zarur ma'lumotlarni olish uchun sharoit yaratadi ta'lim jarayonining xorijiy tillarni o'rganish va o'qitishning uslubiy rivojlanishi zamonaviy ilmiy adabiyotlarda yetarli darajada o'rganilmaganligi ushbu tadqiqotda ko'tarilgan masalalarning dolzarbligini yanada oshiradi. Ijtimoiy media tarmoqlari va zamonaviy ta'lim texnologiyalari ijtimoiy hayotning barcha sohalariga, shu jumladan xorijiy tillarni o'qitish jarayoniga ham kirib bordi.

Mamlakatimizda ta'lim tizimini zamonaviy modernizatsiya qilish, o'qitishning veterinariya yo'nalishlarida tahsil olayotgan talabalarga ingliz tilini o'rgatish tamoyillari va yondashuvlarida sezilarli o'zgarishlarni nazarda tutadi. Oliy ta'lim muassasalari o'qituvchilari oldida axborot bilan ishlash uslublariga ega bo'lgan va o'z intellektual, ijodiy salohiyatini saqlash hamda rivojlantirish uchun axborot texnologiyalaridan yetarli darajada foydalana oladigan mutaxassislarni tayyorlash vazifasi turibdi.

Talabalarda ingliz tili bo'yicha kasbiy axborot kompetensiyasini shakllantirish muloqotning umumiy didaktik prinsiplari, kasbiy yo'nalish va axborot kompetensiyasining o'ziga xos uslubiy prinsiplariga asoslanadi, bu veterinariya yo'nalishdagi talabalarga ingliz tilini o'rgatish paytida ijtimoiy media tarmoqlaridan foydalanishni o'z ishiga oladi.

Kasbiy faoliyatda ishlatiladigan nutq faoliyat turlariga integrativ yondashuv kommunikativ kompetensiyani tezlashtirishga va rivojlantirishga yordam beradi. Bu jarayonda o'qituvchilardan ham, talabalardan ham yuqori interfaol bo'lish talab etiladi. Ushbu maqsadni amalga oshirish uchun tadqiqotchilar va olimlar tomonidan turli

zamonaviy pedagogik texnologiyalar va ko‘plab mashqlar tavsiya qilingan va ulardan foydalanish yo‘llari ko‘rsatilgan.

Adabiyotlar:

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2021 йил 19 майдаги ПҚ-5117-сонли “Ўзбекистон Республикасида хорижий тилларни ўрганишни оммалаштириш фаолиятини сифат жиҳатидан янги босқичга олиб чиқиш чора-тадбирлари тўғрисида” ги қарори
2. ¹ Ковалева А.Г. Обучение иностранному языку в условиях информационно-коммуникационной профессиональнообразовательной среды // Язык в сфере профессиональной коммуникации: Часть 2: Материалы международной научнопрактической конференции преподавателей, аспирантов и студентов, 19-20 апреля 2018 года. — Екатеринбург: Издательство УМЦ-УПИ, 2018. — С. 57–62
3. ¹ Родионова Н.В., Яранская М.Н. Потенциальные возможности использования социальных сетей в качестве образовательного ресурса // Сб. материалов Всероссийской студенческой научно-практической конференции «Научное сообщество студентов: проблемы художественного и музыкального образования». — Чебоксары: Чувашский государственный педагогический университет им. И.Я.Яковлева. — 2017. — С. 66–69.
4. Сайидахмедов Н. Янги педагогик технологиялар. – Тошкент: Молия, 2003.
5. Беспалко В. П. Педагогика и прогрессивные технологии обучения. – М. : Изд-во Института профессионального образования Министерства образования России, 1995.